

GLAUKOMA KASALLIGI RIVOJLANISH TARIXI VA UNING OLDINI OLISH HAMDA DAVOLASH CHORA TADBIRLARI HAQIDA

Alimova Zebiniso Farxodjonovna

Email – azebiniso3562@gmail.com

Nafasova Rayxon Shodavlatovna

Email – rajhonnafasova@gmail.com

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Tibbiyot fakulteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada glaukoma kasalligi, uning turlari, sabab va asoratlari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Kasallikning erta aniqlanishi, diagnostika usullari va samarali davolash usullari yoritiladi. Shuningdek, glaukomaning oldini olish bo'yicha tavsiyalar va sog'lom turmush tarzining ahamiyati muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Glaukoma, ko'z bosimi, ko'rish nervi, ko'z kasalliklari, ko'rlik, oftalmologiya, diagnostika, davolash, profilaktika.

Glaukoma - bu optik asabning shikastlanishiga olib keladigan ko'z kasalliklari guruhidir. Optik asab vizual ma'lumotni ko'zdan miyaga uzatadi. Agar davolanmasa, glaukoma ko'rish qobiliyatini yo'qotishi mumkin. U "jim ko'rish o'g'risi" deb nomlangan, chunki ko'rishning yo'qolishi odatda uzoq vaqt davomida asta-sekin sodir bo'ladi. Glaukoma uchun asosiy xavf omili ko'z ichi bosimi (IOP) deb nomlanuvchi ko'z ichidagi bosimning oshishi hisoblanadi. Bu keksalik, oilada glaukoma tarixi va ayrim tibbiy sharoitlar yoki ba'zi dori-darmonlarni qo'llash bilan bog'liq. *Glaukoma* so'zi qadimgi yunoncha *glaukos* (*glaukós*) so'zidan kelib chiqqan bo'lib, "yaltirab turgan, ko'k-yashil, kulrang" degan ma'noni anglatadi. Glaukomaning har xil turlaridan eng keng tarqalgani **ochiq burchakli glaukoma** va **yopiq burchakli glaukoma** deb ataladi. Ko'zning ichida suvli hazil deb ataladigan suyuqlik shaklni saqlab qolishga yordam beradi va oziq moddalar bilan ta'minlaydi. Suvli hazil, odatda, trabeküler tarmoq orqali oqadi. Ochiq burchakli glaukomada drenajlash to'sqinlik qiladi, bu suyuqlikning to'planishiga va ko'z ichidagi bosimning oshishiga olib keladi. Bu ko'tarilgan bosim optik asabga zarar etkazishi mumkin. Yopiq burchakli glaukomada ko'zning drenaji to'satdan bloklanadi, bu esa ko'z ichi bosimining tez o'sishiga olib keladi. Bu kuchli ko'z og'rig'iga, loyqa ko'rish va ko'ngil aynishiga olib kelishi mumkin. Yopiq burchakli glaukoma shoshilinch yordam talab qiladigan favqulodda holat.

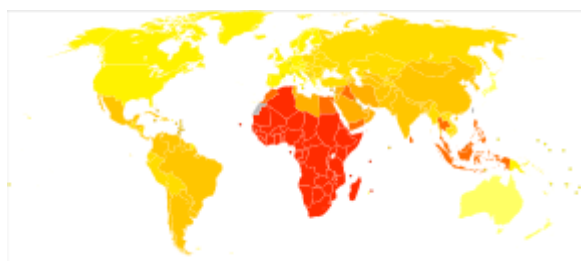

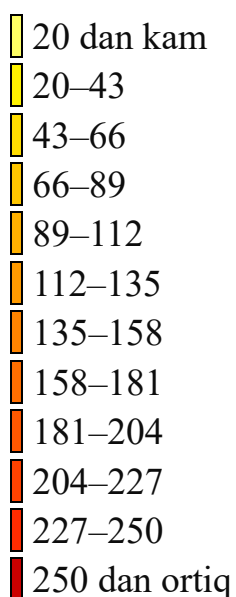
Agar erta davolansa, glaukoma rivojlanishini sekinlashtirish yoki to'xtatish mumkin. Muntazam ravishda ko'zni tekshirish, ayniqsa odam 40 yoshdan oshgan bo'lsa yoki oilada glaukoma bo'lsa, erta aniqlash uchun juda muhimdir. Davolash odatda ko'z tomchilari, dori-darmonlar, lazer bilan davolash yoki jarrohlik retseptlarini o'z ichiga oladi. Ushbu muolajalarning maqsadi ko'z bosimini pasaytirishdir.

Glaukoma afro-amerikaliklar, ispaniyalik amerikaliklar, va osiyoliklarda ko'rlikning asosiy sababidir. Bu keksa odamlar orasida ko'proq uchraydi, va yopiq burchakli glaukoma ayollarda ko'proq uchraydi.

Epidemiologiya

2004 yilda 100 000 aholiga glaukoma uchun nogironlikka moslashtirilgan hayot yili

2013 yilda 40-80 yoshdagi aholi uchun glaukomaning global tarqalishi 3,54% ni tashkil etdi, bu butun dunyo bo'ylab 64,3 million kishiga ta'sir qiladi. Xuddi shu yili Shimoliy Amerikada 2,97 million kishi ochiq burchakli glaukomaga ega edi. 2040 yilga kelib, glaukomaning barcha turlarining tarqalishi butun dunyo bo'ylab 111,82 millionga, Shimoliy Amerikada esa 4,72 millionga ko'tarilishi prognoz qilingan.

Global miqyosda glaukoma ko'rlikning ikkinchi asosiy sababidir, katarakt esa ko'proq uchraydi. Amerika Qo'shma Shtatlarida glaukoma afro-amerikaliklar uchun ko'rlikning asosiy sababidir, ularda asosiy ochiq burchakli glaukoma, va ispaniy amerikaliklar yuqori. Ikki tomonlama ko'rishning yo'qolishi harakatchanlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi va haydashga xalaqit berishi mumkin.

2009 yilda chop etilgan meta -tahlil birlamchi ochiq burchakli glaukoma bilan og'rigan odamlarda o'lim ko'rsatkichlari yoki yurak-qon tomir kasalliklaridan o'lim xavfi yuqori emasligini aniqladi .

2024 yilgi *JAMA Oftalmologiya* maqolasida aytilishicha, 2022 yilda AQShda taxminan 4,22 million kishi glaukoma bilan kasallangan, meta-tahlillarga ko'ra, 1,49 million kishi ushbu kasallik tufayli ko'rish qobiliyatini buzgan. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, qora tanli kattalar oq tanlilarga qaraganda glaukomadan ikki baravar ko'proq ta'sir ko'rsatadi. Glaukomaning tarqalishi 18 va undan katta yoshdagi odamlarda 1,62% va 40 va undan katta yoshdagilar orasida 2,56% ni tashkil etgan bo'lsa, ko'rishga ta'sir qiluvchi glaukoma ushbu yosh guruhlarida mos ravishda 0,57% va 0,91% da uchraydi.

Belgilari

Suratda shox pardaning chetida kengaygan kon'yunktiva tomirlari (siliar, sirkumkorneal qizarish) va o'tkir yopiq burchakli glaukomaga xos bo'lgan loyqa shox parda ko'rsatilgan.

Oddiy ko'rish diapazoni

Glaukomadan rivojlangan ko'rish yo'qolishi bilan bir xil ko'rinish

Ochiq burchakli glaukoma odatda kasallikning boshida hech qanday alomatsiz namoyon bo'ladi, , lekin u asta-sekin ko'rish bilan bog'liq qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Odatda kasallik o'sib borishi bilan periferik ko'rishdagi nuqsonlar, so'ngra markaziy ko'rishning yo'qolishi bilan bog'liq, ammo kamroq tez-tez u markaziy ko'rishning yo'qolishi yoki ko'rishning yo'qolgan joylari sifatida namoyon bo'lishi mumkin. Ko'zni tekshirishda optik asab o'zgarishlari optik asab boshining shikastlanishini ko'rsatadi (fondoskopik tekshiruvda chashka -disk nisbati ortishi).

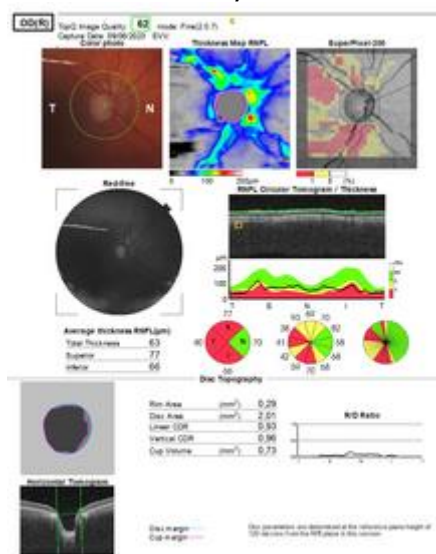
O'tkir yopiq burchakli glaukoma, yaqinlashib kelayotgan doimiy ko'rishni yo'qotish xavfi tufayli tibbiy favqulodda holat, to'satdan ko'z og'rig'i, yorug'lik atrofidagi halolarni ko'rish, ko'zning qizarishi , juda yuqori ko'z ichi bosimi , ko'ngil aynishi va qayt qilish va ko'rishning keskin pasayishi bilan tavsiflanadi. O'tkir yopiq burchakli glaukoma ko'zdan kechirilganda shox parda shishi, tiqilib qolgan kon'yunktiva tomirlari va qo'zg'almas va kengaygan ko'z qorachig'i bilan namoyon bo'lishi mumkin. Glaukomada linzalarda noaniq dog'lar paydo bo'lishi mumkin, bu glaukomflecken deb ataladi. Bu so'z nemischa bo'lib, "glaukoma dog'lari" degan ma'noni anglatadi.

Diagnostika

Oldinga glaukoma kasalligida optik asab

Glaukoma (o'ng ko'z) optik diskning sezilarli darajada ishtiroki. 80 yoshli erkak.
Optik disk topografiyasi.

Glaukoma uchun skrining tekshiruvi optometristlar va oftalmologlar tomonidan o'tkaziladigan standart ko'z tekshiruvining ajralmas qismidir. Glaukoma uchun ish xavf omillarini baholashga urg'u berib, to'liq kasallik tarixini olishni o'z ichiga oladi. Asosiy glaukomaning baholash testlari tonometriya yordamida ko'z ichi bosimini o'lchash, optik kogerens tomografiya orqali old kamera burchagini baholash, drenaj burchagini tekshirish (gonioskopiya) va fundus tekshiruvi bilan retinal asab tolasi qatlamini baholash, shox parda qalinligini o'lchash (paximetriya) va ko'rish maydonini tekshirishni o'z ichiga oladi.

Davolash

Ko'z ichi bosimi ko'tarilgan bemorlarda glaukomaning davolashning maqsadi ko'z ichi bosimini (IOP) pasaytirish, shu bilan glaukoma rivojlanishini sekinlashtirish va bemorlarning hayot sifatini minimal yon ta'siri bilan saqlab qolishdir. Buning uchun tegishli diagnostika usullari va keyingi tekshiruvlar va individual bemor uchun davolash usullarini oqilona tanlash talab etiladi. Ko'tarilgan IOP glaukoma uchun asosiy xavf omillaridan biri bo'lsa-da, uni turli farmatsevtika va/yoki jarrohlik usullari yordamida kamaytirish hozirda glaukomaning davolashning asosiy yo'nalishi hisoblanadi.

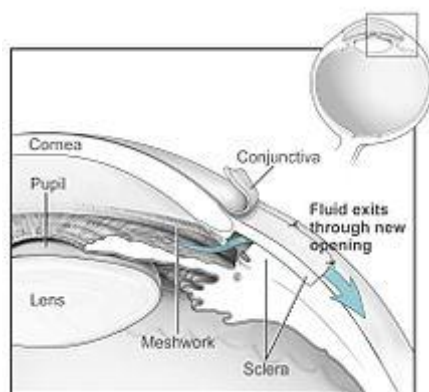
Qon tomirlari oqimi va glaukوماتоз optik neyropatiyaning neyrodegenerativ nazariyalari turli xil neyroprotektiv terapevtik strategiyalar, shu jumladan ozuqaviy birikmalar bo'yicha tadqiqotlarni talab qildi, ularning ba'zilari klinisyenlar tomonidan hozir foydalanish uchun xavfsiz deb hisoblanishi mumkin, boshqalari esa sinovdan

o'tkazilmoqda. Ruhiy stress, shuningdek, ko'rish qobiliyatini yo'qotishning oqibati va sababi sifatida qaraladi, ya'ni stressni boshqarish bo'yicha treninglar, avtogenik treninglar va stressni engish uchun boshqa usullar foydali bo'lishi mumkin.

Jarrohlik

Glaukomaning davolash uchun an'anaviy jarrohlik trabekulyar to'rdagi yangi teshik ochadi, bu suyuqlikning ko'zdan chiqishiga yordam beradi va ko'z ichi bosimini pasaytiradi.

Glaukomaning davolash uchun ham lazer, ham an'anaviy operatsiyalar amalga oshiriladi. Jarrohlik tug'ma glaukoma bilan og'riq bemorlarning asosiy davolash usuli hisoblanadi. Umuman olganda, bu operatsiyalar vaqtinchalik yechimdir, chunki hali glaukomaning davolovchi vosita yo'q.

Prognoz

Ochiq burchakli glaukoma odatdagi ko'rishdan to'liq ko'rlikka o'tish, qo'llaniladigan baholash usuliga qarab, davolanmasdan taxminan 25 yildan 70 yilgacha davom etadi.

Glaukomaning davolash va tadqiqotlardagi ijtimoiy nomutanosibliklar

Buyuk Britaniyada o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, yuqori darajada mahrum bo'lgan hududda yashovchi odamlar kasallikning keyingi bosqichida tashxis qo'yish ehtimoli bor. Bundan tashqari, yuqori darajada mahrum bo'lgan hududda professional oftalmologiya xizmatlari yo'qligini ko'rsatdi.

2017 yilgi tadqiqot shuni ko'rsatdiki, AQShda sug'urta turiga qarab glaukoma testlari hajmida katta farq bor. Tadqiqotchilar yangi tashxis qo'yilgan ochiq burchakli glaukoma (OAG) bilan ≥ 40 yoshda bo'lgan 21 766 kishini ko'rib chiqdilar va Medicaid oluvchilar tijorat tibbiy sug'urtasi bo'lgan bemorlarga nisbatan ancha kam miqdordagi glaukoma testiga ega ekanligini aniqladilar.

2021 yilda nashr etilgan 33 428 asosiy ochiq burchakli glaukoma (POAG) ishtirokchilarining meta-tahlili natijalari AQShda o'tkazilgan klinik sinovlarda jiddiy etnik va irqiy tafovutlar mavjudligini ko'rsatadi. Etnik va irqiy ozchiliklarda kasallik yuki yuqori bo'lsa-da, tadqiqot ishtirokchilarining 70.7% oq tanli bo'lgan, aksincha 16.8% qora tanli va 3.4% ispan/latino.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. *"Glaukoma haqida faktlar". Milliy ko'z instituti. 2016-yil 28-martda asl nusxadan arxivlangan. 2016-yil 29-martda olindi.*
2. ^Yuqoriga o'tish: [abcdefghijk](#) Mantravadi AV, Vadhar N (2015 yil sentyabr). "Glaukoma". *Birlamchi yordam*. **42**(3):437-449. doi: [10.1016/j.pop.2015.05.008](#). PMID26319348.
3. ^ Ferri FF (2010). *Ferrining differentsial diagnostikasi: simptomlar, belgilar va klinik kasalliklarning differentsial diagnostikasi bo'yicha amaliy qo'llanma (2-nashr)*. Filadelfiya, Pensilvaniya: Elsevier/Mosbi. p. G bob. ISBN 978-0-323-07699-9.
4. ^ Vos T, Allen C, Arora M va boshqalar. (2016 yil oktyabr). *"Global, mintaqaviy va milliy kasallanish, tarqalish va nogironlik bilan yashagan yillar 310 ta kasallik va jarohatlar, 1990-2015: Global kasallik yukini o'rganish 2015 uchun tizimli tahlil"*. *Lancet*. **388** (10053): 1545- 1602. doi : [10.1016/S0140-6736\(16\)31678-6](#). PMC 5055577 . PMID 27733282 .
5. <https://en.wikipedia.org/wiki/Glaucoma>

